

Проект BGLD-1.006-0001 „Здравеопазване за всички“
Програма „Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на
уязвимите групи“, финансирана от Финансовия механизъм на Европейското
икономическо пространство 2014 – 2021 г.¹

ДОКЛАД
АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ КАРТОГРАФИРАНЕТО НА РОМСКИ КВАРТАЛИ В ОБЩИНА
БУРГАС

Съдържание

Обект и обхват на проучването	2
Състав на домакинствата и условия на живот	5
Социален и здравен профил на членовете на анкетираните домакинства	10
Децата в анкетираните домакинства	19
Бременност и раждане	26
Контрацепция и сексуално преносими инфекции	28
Безплатни прегледи – защо не?	36
Ключови проблеми	39

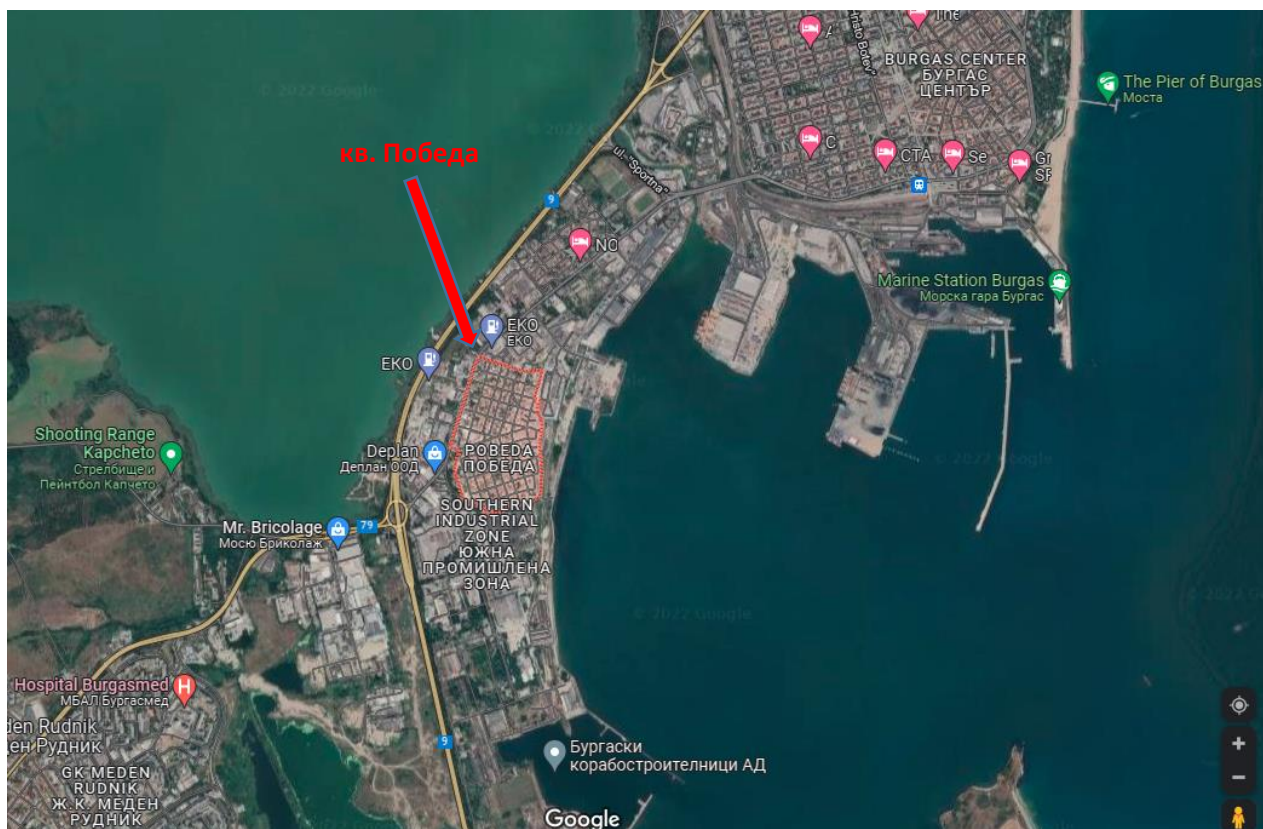
¹ Този документ е създаден в рамките на проект № BGLD-1.006-0001 „Здравеопазване за всички“, изпълняван по Програма „Местно развитие, намаляване на бедността и подобро включване на уязвими групи“, финансирана от Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2014-2021 г. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Министерство на здравеопазването и Програмният оператор не носи отговорност за начина на употреба на информацията, съдържаща се в документа.

Обект и обхват на проучването

Картографирането е проведено в квартал „Рудник“ и кв. „Победа“ в периода 01.07. – 30.09.2022 г. от здравните медиатори Нигяр Гънгърлак, Стефан Коларов, Миглена Янакиева и Красимир Бръмбъров. **Анкетираните домакинства са общо 341 с общо 1757 члена – 200 домакинства с 1098 члена в кв. Победа и 141 домакинства с 659 члена в кв. Рудник.** Данните са обработени както в обща съвкупност, така и поотделно, за да могат да бъдат правени съпоставки между ситуациите в двата квартала.

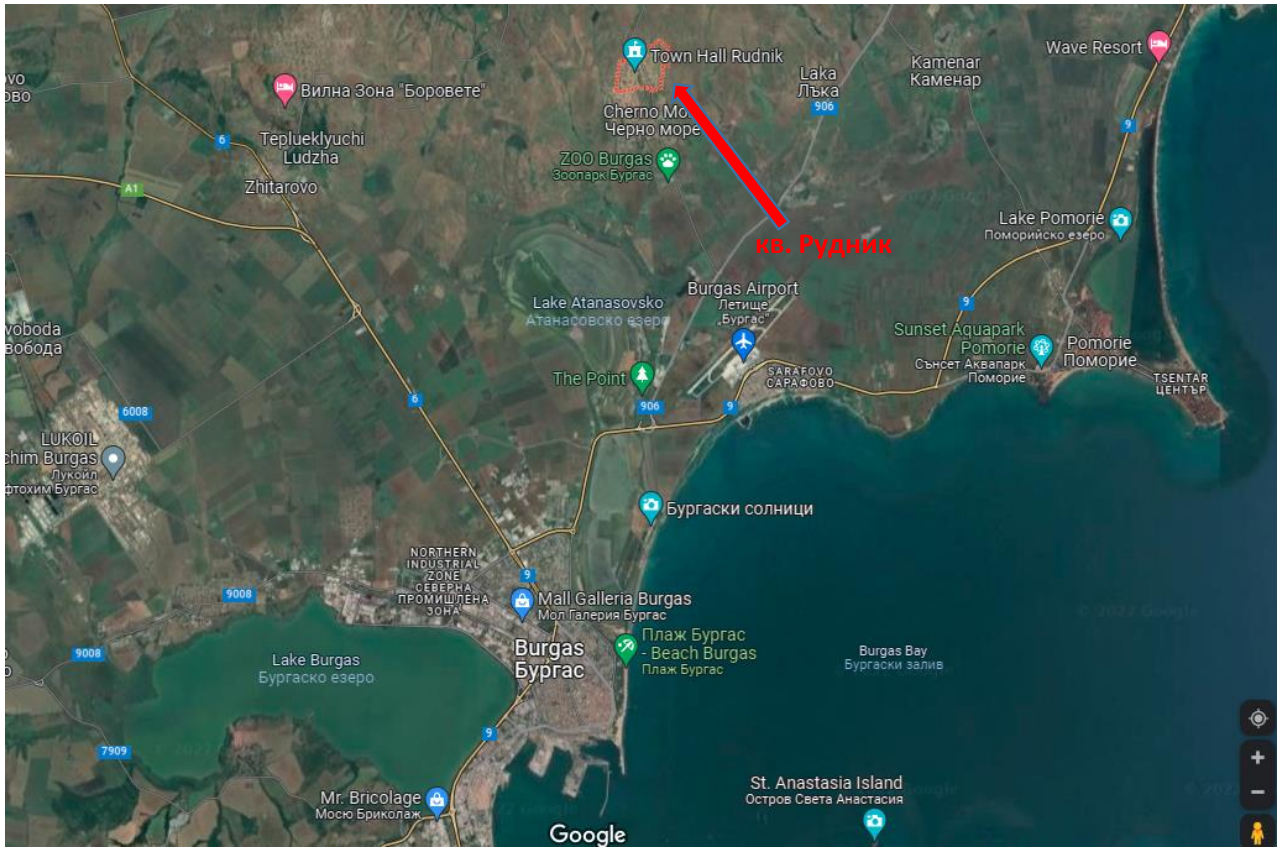
Квартал „Победа“ на гр. Бургас се намира на около 4 км. от центъра на града, на пясъчната коса Кумлука. Заобиколен е от индустриалната зона Юг. На изток от квартала са пристанищния комплекс, Бургаските корабостроителници и Черно море. На запад кварталът граничи с околоръстния път и с Бургаското езеро. На север кварталът граничи чрез индустриалната зона с квартал Акациите. Възникването на днешния квартал е тясно свързано с развитието и индустриализацията на Бургас след Освобождението. Първоначално на пясъчната коса се заселват пристанищни работници и носачи на вода, а по-късно там се основат фабрики. По-голямата част от населението на квартала днес е ромско. През годините ромите са наброявали до 5000 души, но в последните години има силна миграция към чужбина. В началото на квартала има изградени канализация и водопровод, но във вътрешната, маргинализирана част – няма. Има няколко обществени чешми, обособени в периода на пандемията от COVID-19. Електричество има навсякъде. В квартала има изградена пътна настилка, с изключение само на най-вътрешната част.

Според данните от въпросника за квартал в кв. Победа няма детска градина, здравна служба или кабинет на ОПЛ, нито други медицински специалисти, болница или филиал на спешна помощ, лаборатория. На територията на квартала не функционира ЦОП или друг център за услуги за майки и деца. Всички тези услуги и специалисти могат да бъдат достигнати чрез обществен транспорт, на разстояние от около 4-5 км. На територията на квартала има аптека, училище, православна и евангелска църква.

Квартал „Рудник“ на гр. Бургас се намира на 15 км. от центъра на града – това е бивше село, присъединено към гр. Бургас като квартал след 2015 г. По неофициални данни населението на квартала е около 4000 души, като близо 2200 са ромите. Трудовата миграция в чужбина е значителна. В квартала има водопровод, канализация и електричество. Само в обособена маргинализирана част на квартала има семейства, които живеят без вода, в жилища извън регулация. Пътната мрежа е асфалтирана.

Според данните от въпросника за квартал в кв. Рудник има детска градина и училище, а отскоро – и кабинет на ОПЛ, има и стоматолог. Има също православна и евангелска църква. В квартала няма аптека, болница, ДКЦ или други медицински специалисти, няма също и лаборатория, нито ЦОП или друг център за услуги за майки с деца. Най-близката аптека се намира на 5 км., а останалите изброени услуги са на 16 км, в гр. Бургас. Между кв. Рудник и гр. Бургас пътува линия на градския транспорт, на всеки 30 минути.

Състав на домакинствата и условия на живот

Състав на домакинствата

В анкетираните домакинства живеят общо 850 мъже и 907 жени - 544 мъже и 554 жени в кв. Победа и 306 мъже и 353 жени в кв. Рудник. По-голямата част от домакинствата - 59,8% (204 домакинства), имат между 4 и 5 члена (това са 55% от домакинствата в кв. Победа – 110 домакинства и 65,9% от домакинствата в кв. Рудник – 93 домакинства). Домакинствата с между 6 и 8 члена са 28% от анкетираните в кв. Победа (56 домакинства) и 20,6% от анкетираните в кв. Рудник (29 домакинства).

В анкетираните домакинства има общо 895 деца – 543 в кв. Победа и 352 в кв. Рудник. Средно за двата квартала 50,9% от членовете на домакинствата са деца (49,5% в кв. Победа и 53,4% в кв. Рудник). В най-голям процент от домакинствата - 71,3% (243 домакинства) има по 2 или 3 деца (кв. Победа – 145 домакинства или 72,5% от всички, имат 2 или 3 деца; кв. Рудник – 98 домакинства или 69,6% от всички, имат 2 или 3 деца). Същевременно, в 41 домакинства има по 4 деца (23 домакинства в кв. Победа и 18 в кв. Рудник), в 15 – по 5 деца (12 домакинства в кв. Победа и 3 в кв. Рудник), в 2 домакинства в кв. Победа – по 6 деца.

В малка част от домакинствата има лица над 40 г. – те са общо 8,3% от всички членове на анкетираните домакинства (над 50 г. са само 4,5%). Това не означава, че в кварталите лицата над 40 г. са 8,3% – в неизвестен брой случаи лицата над 40 г. формират отделно домакинство или се оказват самостоятелно домакинство след миграция на децата/внуците (а такива домакинства – без дете/деца до 18 г. – не попадат в извадката на домакинствата-обект на проучването).

Условия на живот на домакинствата

77,7% от анкетираните респонденти, или общо 265 души, определят условията на живот на своето домакинство като „добри“ (в кв. Победа това са 65% или 130 респонденти, в кв. Рудник – 95,7% или 135 респонденти). 20,2% от респондентите (69 души) определят условията на живот в домакинството като „лоши“ (в кв. Победа това са 32,5% или 65 респонденти, в кв. Рудник – 2,8% или 4 респонденти). Само за 3 домакинства от кв. Победа условията на живот са определени като „много лоши“.

Прави впечатление разликата между отговорите на респондентите от двата квартала – в кв. Рудник почти всички респонденти определят условията на живот като „добри“, докато в кв. Победа хората, които са удовлетворени, е значително по-малък, макар и да е повече от половината.

Ще разгледаме какви са обективните характеристики на „условията на живот“ на анкетираните домакинства по следните показатели: какъв е домът на домакинството; има ли течаща вода, електричество, канализация; има ли тоалетна, баня; с какво се отоплява; разполага ли с автоматична пералня, телевизор, компютър/таблет, телефон; достъп до интернет. Заедно с това ще посочваме дела на домакинствата, които по всеки от тези обективни показатели би трябвало да определят условията на живот като „лоши“, но анкетираният член на домакинството е определил „условията на живот“ като добри.

- **Домът на домакинството – каква е постройката и колко са стаите, в които спят членовете на домакинството:**

- 236 анкетирани (69,2%) от отговорилите на въпроса са определили дома като „тухлена постройка“ (в кв. Победа това са 107 анкетирани или 53,5%, а в кв. Рудник - 129 анкетирани или 91,5%); 34 анкетирани от кв. Победа (17% от анкетираните в квартала) са определили дома като „кирпичена постройка“; 7 анкетирани (2,1%) са посочили, че „домът е изграден от подръчни материали“ (в кв. Победа това са 5 анкетирани, а в кв. Рудник - 2 анкетирани)²

90,6% (213 домакинства) от анкетираните, които обитават тухлена постройка, са определили условията на живот на домакинството като „добри“, а 9,4% (22 домакинства) – като „лоши“. От обитаващите кирпичени постройки 34 души, 6 са определили условията като „добри“, 27 – като „лоши“, 1 – като „много лоши“. От живеещите в дом, изграден от „подръчни материали“, 2 казват, че условията са „добри“, 3 – че са „лоши“ и 1 – че са „много лоши“.

- 89 анкетирани (26,1%) са казали, че членовете на домакинството спят в 1 стая (в кв. Победа това са 59 анкетирани или 29,5%, в кв. Рудник –

---

² 64 анкетирани (18,8%) не са дали отговор на този въпрос

30 анкетирани или 21,3%); 196 анкетирани (57,5%) – че членовете на домакинството спят в 2 стаи (в кв. Победа това са 98 анкетирани или 49%, в кв. Рудник – 98 анкетирани или 69,5%).³

76,7% (66 домакинства) от анкетираните членове на домакинства, които са посочили, че членовете на домакинството спят в една стая, са определили условията на живот на домакинството като „добри“.

- **Има ли в дома: течаща вода, електричество, канализация:**

- В 36 домакинства (10,6%) няма течаща вода (в кв. Победа – 32 домакинства или 16%, в кв. Рудник – 4 домакинства или 2,8%), в 168 домакинства (49,3%) има чешма извън дома (в кв. Победа – 140 домакинства или 70%, в кв. Рудник – 28 домакинства или 19,9%), а в 135 домакинства (39,6%) има течаща вода вътре в дома (в кв. Победа – 27 домакинства или 13,5%, в кв. Рудник – 108 домакинства или 76,6%).

16 представители на домакинства (от общо 35), които са посочили, че нямат течаща вода, са определили условията на живот на домакинството като „добри“. 60,2% от отговорилите, че нямат баня нито вътре в дома, нито отвън, смятат, че условията на живот в домакинството им са „добри“ (161 домакинства).

- В 20 домакинства (5,9%) няма електричество (в кв. Победа това са 11 домакинства или 5,5%, а в кв. Рудник – 9 домакинства или 6,4%).

10 представители на домакинства, които са посочили, че нямат електричество, са определили условията на живот на домакинството като „добри“.

- В 39 домакинства (11,4%) няма канализация (в кв. Победа – 35 домакинства или 17,5%, в кв. Рудник – 4 домакинства или 2,8%), в 167 домакинства (49%) има септична яма (в кв. Победа – 125 домакинства или 62,5%, в кв. Рудник – 42 домакинства или 29,8%).⁴

22 представители на домакинства, които са посочили, че нямат канализация, са определили условията на живот на домакинството като „добри“.

---

³ 13 анкетирани (3,8%) не са дали отговор на този въпрос

⁴ За 8 домакинства (2,3%) не е даден отговор на този въпрос.

- **Има ли в дома: тоалетна, баня:**

- Тоалетна няма в 22 домакинства (6,5%), 2 от които са в кв. Рудник (1,4% от домакинствата), а останалите 20 - в кв. Победа (10% от домакинствата); тоалетна извън дома има в 276 домакинства (80,9%) – 111 в кв. Рудник (78,7% от домакинствата) и 165 в кв. Победа (82,5%).

9 представители на домакинства, които са посочили, че нямат тоалетна, са определили условията на живот на домакинството като „добри“.

- Баня няма в 163 домакинства (47,8%) – 146 от тях са в кв. Победа (73% от домакинствата в квартала), а 17 – в кв. Рудник (12,1% от домакинствата). Баня извън дома има в 76 домакинства (22,3%)⁵ – в 20 от домакинствата в кв. Победа (10% от анкетираните) и в 56 от домакинствата в кв. Рудник (39,7% от анкетираните).

97 представители на домакинства, които са посочили, че нямат баня (нито вътре в дома, нито отвън), са определили условията на живот на домакинството като „добри“. Тук разликите в оценката на жизнените условия между жителите на двата квартала се очертават ярко – 84 от респондентите, които смятат, че е възможно да има „добри“ условия на живот въпреки, без да има баня, живеят в кв. Победа, където и като цяло делът на домакинствата, в които няма баня, е много по-голям в сравнение с кв. Рудник.

- **С какво се отоплява домът:**

- 119 анкетиранци (34,9%) са посочили, че домът им се отоплява с „каквото падне“ (в кв. Победа – 110 анкетиранци или 55%, в кв. Рудник – 9 анкетиранци или 6,4%); 207 анкетиранци (60,7%) отговарят, че домът им се отоплява с дърва (в кв. Победа – 84 анкетиранци или 42%, в кв. Рудник – 123 анкетиранци или 87,2%) и само 1 респондент от кв. Победа е посочил, че домакинството се отоплява с електричество.⁶

59 представители на домакинства, които са посочили, че се отопляват „с каквото падне“, са определили условията на живот на домакинството като „добри“, като отново – 53 от далите тази оценка са от кв. Победа.

---

⁵ За 6 домакинства (1,8%) не е даден отговор на този въпрос

⁶ 14 анкетиранци (4,1%) не са дали отговор на този въпрос.

- **Разполага ли домакинството с основни уреди: автоматична пералня, телевизор, компютър/таблет, телефон; достъп до интернет:**

- 164 домакинства (48,1%) нямат автоматична пералня (135 домакинства в кв. Победа или 67,5% и 29 домакинства в кв. Рудник или 20,6%);

97 представители на домакинства, които са посочили, че нямат автоматична пералня, са определили условията на живот на домакинството като „добри“, 73 от тях живеят в кв. Победа.

- 46 домакинства (13,5%) нямат телевизор (35 домакинства в кв. Победа или 17,5% и 11 домакинства в кв. Рудник или 7,8%);

28 представители на домакинства, които са посочили, че нямат телевизор, са определили условията на живот на домакинството като „добри“. 20 от тях живеят в кв. Победа.

- 316 домакинства (92,7%) нямат компютър/таблет⁷ (185 домакинства в кв. Победа или 92,5% и 131 домакинства в кв. Рудник или 92,9%);
- 293 домакинства (85,9%) нямат достъп до интернет⁸ (183 домакинства в кв. Победа или 91,5% и 110 домакинства в кв. Рудник или 78%);
- 42 домакинства в кв. Победа (21% от домакинствата в квартала) нямат телефон.

22 представители на домакинства от кв. Победа, които са посочили, че нямат телефон, са определили условията на живот на домакинството като „добри“.

Оценката, която дават респондентите на условията, в които живеят, очевидно би се разминала с оценката на един „външен“ наблюдател, който приема за стандарт и необходимост да се живее в стабилно построен дом, разполагащ с канализация, течаща вода, баня, тоалетна, електричество, телефон. Това са базови изисквания, за да са налице безопасна среда, в която да живеят децата, възможности за изграждане и поддържане на хигиенни навици, минимален комфорт на живот, връзка с околния свят, онлайн обучение на децата (необходимост, в периода на пандемията от коронавирус). Когато обаче поколения наред израстват без да имат досег с тези достижения на

---

⁷ 6 анкетиранни (1,8%) не са дали отговор на този въпрос

⁸ 5 анкетиранни (1,5%) не са дали отговор на този въпрос

цивилизацията, поне не и в близкия кръг от роднини и съседи в квартала, за тях критерият за „добри“ условия на живот се формира на базата на сравнение с този близък кръг. Така наличието на баня се превръща в лукс, за който е трудно дори да мечтаеш, достатъчно е да имаш тоалетна навън, а липсата на компютър, таблет и връзка с интернет е повсеместна. Обитателите на анкетираните домакинства в кв. Победа и кв. Рудник изглежда нямат опит от съществуване в „по-добри“ условия, а и нямат очаквания за по-добра среда на живот в близкото бъдеще.

Социален и здравен профил на членовете на анкетираните домакинства

Социалният и здравен профил на анкетираните ще очертаем чрез следните индикатори: занятие, семейно положение, брой деца, образование, диагностицирано хронично заболяване.

Занятието

Не са изненадващи данните относно занятието на обитателите на кв. „Победа“ и кв. „Рудник“ - по предварителни данни те се населяват от най-бедните и маргинализирани групи сред ромите в Бургас, поради което и бяха избрани като обект на проучването.

Таблица 1. Какво е занятието към момента

Занятие	кв. „Победа“		кв. „Рудник“	
	Брой	%	Брой	%
1 ПЕНСИОНЕР / ПЕНСИОНЕР ПО БОЛЕСТ	33	3%	1	0,2%
2 РАБОТЕЩ/А	150	13,7%	19	2,9%
3 САМОНАЕТ/ФИРМА	40	3,6%	101	15,3%
4 РЕГИСТРИРАН БЕЗРАБОТЕН	2	0,2%	0	0%
5 НЕ РЕГИСТРИРАН БЕЗРАБОТЕН	300	27,3%	199	30,2%
6 МАЙЧИНСТВО	32	2,9%	4	0,6%
7 УЧАЩ/А	375	34,2%	240	36,4%
8 ДЕТЕ ДО 5 Г.	140	12,8%	77	11,7%
9 ДРУГО ...	23	2,1%	18	2,7%
Общо	1095	99,7% ⁹	659	100%

⁹ За 3 от анкетираните няма информация

Безработни са 28,4% от членовете на домакинствата в двата квартала, в това число 499 души са нерегистрираните безработни и едва 2 души са регистрираните безработни.

Работещите в кв. Победа са 150 или 13,7% от респондентите, а в кв. Рудник – 19 или 2,9 %. Самонаетите или имащите фирма в кв. Победа са 40 или 3,6%, а в кв. Рудник – 101 или 15,3%.

Тук обаче няма как да не си зададем въпроса какво означава „работещ/а“ за респондентите: дали работи с договор, или извършва сезонна (временна) работа, или е „на повикване“? За респондентите (вероятно) във всички тези случаи лицето е „работещ/а“, защото прави нещо, срещу което получава заплащане. Ето защо ще проверим дали „работещият“ член на домакинството е здравно осигурен – ако работи с договор, би трябвало да е здравно осигурен.

За 52 работещи (31,3% от работещите) е посочено, че нямат здравна осигуровка, за 20 „работещи“ (12%) – че нямат, „защото нямаме пари“. За по-малко от половината работещи – 81 души (48,8%), е заявено, че са здравно осигурени, т.е. работят на реален трудов договор. От отговорилите, че са самонаети 141 респондента 123 отговарят, че не са здравно осигурени, 1 не е осигурен, защото няма пари и само 13 са здравно осигурени. Тъй като „самонает“ по смисъла на закона значи или лице, притежаващо фирма и осигуряващо се като собственик на фирма, или лице, което се самоосигурява, т.е. задължително има и здравна осигуровка, можем да смятаме, че в този отговор са се припознали респонденти, които работят „нещо“, самостоятелно, като това занятие остава в сивата зона, без да е декларирано официално. Така излиза, че **от 307 работещи респонденти само 94 извършват трудова дейност с някакъв договор.**

Семейно положение и брой деца

Съжителството е значително преобладаващо сред анкетираните домакинства. Едва за 82 души (4,7%) е посочено, че са в брак, а за 5 души (0,3%) – че са разведени. В съжителство са общо 717 лица (40,8%), а разделени след съжителство – 21 лица (1,2%). Няма значими разлики в процентното разпределение между жителите на двата квартала. Данните от проучването ни дават възможност да разберем две неща: в какви

възрастови групи са лицата в съжителство/брак (съответно разделени след съжителство и разведени); на каква възраст жените в домакинството са родили първото си дете – като известна ориентация на каква възраст са започнали съжителство или встъпили в брак, а оттук и известна ориентация дали в поколенията възрастта на раждане на първо дете се измества към по-ранна или към по-късна.

Таблица 2. Семейно положение по възрастови групи

		Възрастови групи						Общо	
		до 11	12-18	19-28	29-38	39-48	49 и		
		години	години	години	години	години	повече години		
КАКВО Е СЕМЕЙНОТО ПОЛОЖЕНИЕ?	1 БРАК	Count	0	2	19	19	16	26	82
	Row %	0,0%	2,4%	23,2%	23,2%	19,5%	31,7%	100,0%	
		Col %	0,0%	0,7%	5,5%	5,7%	23,5%	32,5%	4,7%
	2 СЪЖИТЕЛСТВО	Count	0	27	312	298	48	32	717
	Row %	0,0%	3,8%	43,5%	41,6%	6,7%	4,5%	100,0%	
		Col %	0,0%	9,1%	90,4%	90,0%	70,6%	40,0%	40,8%
	3 ВДОВЕЦ, ВДОВИЦА	Count	0	0	0	2	0	17	19
	Row %	0,0%	0,0%	0,0%	10,5%	0,0%	89,5%	100,0%	
		Col %	0,0%	0,0%	0,0%	0,6%	0,0%	21,2%	1,1%
	4 РАЗВЕДЕН/А	Count	0	0	0	2	2	1	5
	Row %	0,0%	0,0%	0,0%	40,0%	40,0%	20,0%	100,0%	
		Col %	0,0%	0,0%	0,0%	0,6%	2,9%	1,2%	0,3%
	5 РАЗДЕЛЕН/А СЛЕД СЪЖИТЕЛСТВО	Count	0	2	4	10	1	4	21
	Row %	0,0%	9,5%	19,0%	47,6%	4,8%	19,0%	100,0%	
		Col %	0,0%	0,7%	1,2%	3,0%	1,5%	5,0%	1,2%
	6 НЕОМЪЖЕНА /НЕЖЕНЕН	Count	635	267	10	0	1	0	913
	Row %	69,6%	29,2%	1,1%	0,0%	0,1%	0,0%	100,0%	
		Col %	100,0%	89,6%	2,9%	0,0%	1,5%	0,0%	52,0%
		Count	635	298	345	331	68	80	1757
	Общо	Row %	36,1%	17,0%	19,6%	18,8%	3,9%	4,6%	100,0%
	Col %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Общо 10,5% от децата на възраст 12-18 години са в брак, съжителство или разделени след съжителство. За кв. Победа това са 9 деца в съжителство и 2 – разделени след съжителство; за кв. Рудник – 2 деца в брак и 18 – в съжителство.

Таблица 3. Възраст на раждане на първо дете по възрастови групи на жените

		Възрастови групи					Общо
		12-18 години	19-28 години	29-38 години	39-48 години	49 и повече години	
ЗА ЖЕНА: НА КОЛКО ГОДИНИ Е РОДИЛА ПЪРВО ДЕТЕ?	Count	0	1	0	0	0	1
	13 Row %	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	Col %	0,0%	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%
	Count	1	0	2	0	0	3
	14 Row %	33,3%	0,0%	66,7%	0,0%	0,0%	100,0%
	Col %	5,9%	0,0%	1,2%	0,0%	0,0%	0,7%
	Count	1	8	1	0	1	11
	15 Row %	9,1%	72,7%	9,1%	0,0%	9,1%	100,0%
	Col %	5,9%	4,4%	0,6%	0,0%	2,8%	2,6%
	Count	7	39	16	7	6	75
	16 Row %	9,3%	52,0%	21,3%	9,3%	8,0%	100,0%
	Col %	41,2%	21,3%	9,9%	26,9%	16,7%	17,7%
	Count	6	57	57	10	14	144
	17 Row %	4,2%	39,6%	39,6%	6,9%	9,7%	100,0%
	Col %	35,3%	31,1%	35,4%	38,5%	38,9%	34,0%
	Count	2	63	51	3	7	126
	18 Row %	1,6%	50,0%	40,5%	2,4%	5,6%	100,0%
	Col %	11,8%	34,4%	31,7%	11,5%	19,4%	29,8%
	Count	0	8	14	1	3	26
	19 Row %	0,0%	30,8%	53,8%	3,8%	11,5%	100,0%
	Col %	0,0%	4,4%	8,7%	3,8%	8,3%	6,1%
	Count	0	5	11	3	3	22
	20 Row %	0,0%	22,7%	50,0%	13,6%	13,6%	100,0%
	Col %	0,0%	2,7%	6,8%	11,5%	8,3%	5,2%
	Count	0	2	4	0	0	6
	21 Row %	0,0%	33,3%	66,7%	0,0%	0,0%	100,0%
	Col %	0,0%	1,1%	2,5%	0,0%	0,0%	1,4%
	Count	0	0	2	0	1	3
22 Row %	0,0%	0,0%	66,7%	0,0%	33,3%	100,0%	
Col %	0,0%	0,0%	1,2%	0,0%	2,8%	0,7%	
Count	0	0	1	1	1	3	
23 Row %	0,0%	0,0%	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%	
Col %	0,0%	0,0%	0,6%	3,8%	2,8%	0,7%	
Count	0	0	1	0	0	1	
26 Row %	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
Col %	0,0%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,2%	
Count	0	0	1	0	0	1	
27 Row %	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
Col %	0,0%	0,0%	0,6%	0,0%	0,0%	0,2%	
Count	0	0	0	1	0	1	
28 Row %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	
Col %	0,0%	0,0%	0,0%	3,8%	0,0%	0,2%	
Count	17	183	161	26	36	423	
Общо Row %	4,0%	43,3%	38,1%	6,1%	8,5%	100,0%	
Col %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

За общо 423 жени, които имат деца, е посочено на каква възраст са родили първото си дете. **Данните са изключително тревожни: 85% от жените в анкетираните**

домакинства са родили първо дете, докато са били деца! И при тези данни трябва да имаме предвид, че е възможно и други деца-жени да родят първо дете, докато все още попадат във възрастовата група на 12-18 годишните. Затова е трудно да се отговори еднозначно на въпроса дали възрастта на раждане на първо дете пада или се покачва. Но ако изключим от вниманието си възрастовите групи на 12-18 годишните, които имат деца (те са относително малко в анкетираните домакинства – общо 17), като че ли се очертава тревожна тенденция:

- В групата на 19-28 годишните жени с деца (183 жени), 91,7% са родили първото си дете като деца.
- В групата на 29-38 годишните жени с деца (161 жени), 78,8% са родили първото си дете като деца.
- В групата на 39-48 годишните жени с деца (26 жени), 76,9% са родили първото си дете като деца.
- В групата на 49 и повече годишните с деца (36 жени) 77,8% са родили първото си дете като деца.

Вярно е, че лицата в тези възрастови групи са относително малко и неравномерно разпределени между тях, но може поне категорично да се твърди, че възрастта на раждане на първо дете не се покачва и че относително еднакъв (ако не по-голям) дял жени раждат първото си дете като деца.

Тревожен е и фактът, че има 3 жени-деца, които имат вече по 2 деца.

Броят на родените от жените в домакинствата деца варира значително (от 1 до 7 деца), като най-голям дял са жените, родили 2 и 3 деца.

Образование

Сред членовете на анкетираните домакинства тези, които нямат завършена образователна степен или са завършили само начално образование преобладават – те са 76,5%. Значими са разликите между двата квартала, като в кв. Победа образователното ниво е доста по-ниско.

Таблица 4. Образование по възрастови групи¹⁰ - кв. Победа

---

¹⁰ От таблиците са изключени децата до 5 г. (217 лица) и 105 лица, за които няма отговор

		Възрастови групи – кв. Победа						Общо	
		до 11 години	12-18 години	19-28 години	29-38 години	39-48 години	49 и повече години		
КАКВА Е НАЙ-ВИСОКАТА ЗАВЪРШЕНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН	1 НЕ Е ПОСЕЩАВАЛ/А УЧИЛИЩЕ	Count	16	11	35	46	10	20	138
		Row %	11,6%	8,0%	25,4%	33,3%	7,2%	14,5%	100,0%
		Col %	7,0%	8,2%	18,6%	21,8%	20,8%	28,6%	15,7%
	2 НЯМА ЗАВЪРШЕНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН	Count	168	30	23	31	4	9	265
		Row %	63,4%	11,3%	8,7%	11,7%	1,5%	3,4%	100,0%
		Col %	74,0%	22,4%	12,2%	14,7%	8,3%	12,9%	30,2%
	3 НАЧАЛНО	Count	43	65	111	107	20	22	368
		Row %	11,7%	17,7%	30,2%	29,1%	5,4%	6,0%	100,0%
		Col %	18,9%	48,5%	59,0%	50,7%	41,7%	31,4%	41,9%
	4 ОСНОВНО	Count	0	27	17	27	12	19	102
		Row %	0,0%	26,5%	16,7%	26,5%	11,8%	18,6%	100,0%
		Col %	0,0%	20,1%	9,0%	12,8%	25,0%	27,1%	11,6%
	5 СРЕДНО	Count	0	1	2	0	2	0	5
		Row %	0,0%	20,0%	40,0%	0,0%	40,0%	0,0%	100,0%
		Col %	0,0%	0,7%	1,1%	0,0%	4,2%	0,0%	0,6%
Общо	Count	227	134	188	211	48	70	878	
	Row %	25,9%	15,3%	21,4%	24,0%	5,5%	8,0%	100,0%	
	Col %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Таблица 5. Образование по възрастови групи – кв. Рудник

		Възрастови групи – кв. Рудник						Общо	
		до 11 години	12-18 години	19-28 години	29-38 години	39-48 години	49 и повече години		
КАКВА Е НАЙ-ВИСОКАТА ЗАВЪРШЕНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН	1 НЕ Е ПОСЕЩАВАЛ/А УЧИЛИЩЕ	Count	13	0	3	3	1	0	20
		Row %	65,0%	0,0%	15,0%	15,0%	5,0%	0,0%	100,0%
		Col %	7,8%	0,0%	2,1%	2,7%	6,2%	0,0%	3,6%
	2 НЯМА ЗАВЪРШЕНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН	Count	151	33	0	0	2	0	186
		Row %	81,2%	17,7%	0,0%	0,0%	1,1%	0,0%	100,0%
		Col %	90,4%	28,4%	0,0%	0,0%	12,5%	0,0%	33,4%
	3 НАЧАЛНО	Count	3	50	35	26	7	0	121
		Row %	2,5%	41,3%	28,9%	21,5%	5,8%	0,0%	100,0%
		Col %	1,8%	43,1%	24,3%	23,4%	43,8%	0,0%	21,7%
	4 ОСНОВНО	Count	0	33	106	81	6	3	229
		Row %	0,0%	14,4%	46,3%	35,4%	2,6%	1,3%	100,0%
		Col %	0,0%	28,4%	73,6%	73,0%	37,5%	100,0%	41,1%
	5 СРЕДНО	Count	0	0	0	1	0	0	1
		Row %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		Col %	0,0%	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	0,0%	0,2%
Общо	Count	167	116	144	111	16	3	557	
	Row %	30,0%	20,8%	25,9%	19,9%	2,9%	0,5%	100,0%	
	Col %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

- В групата на 19-28 годишните от кв. Победа 18,6% не са посещавали училище, 12,2% нямат завършена образователна степен, 59% са завършили само начално образование, 9% са завършили основно образование и едва 1,1% - средно. В кв. Рудник непосещавалите училище са значително по-малко – 2,1%, няма лица без завършена образователна степен, 24,3% са с начално образование, 73,6% са с основно, няма нито един завършил средно образование.
- В групата на 29-38 годишните от кв. Победа 21,8% не са посещавали училище, 14,7% нямат завършена образователна степен, 50,7% са завършили само начално образование, 12,8% са завършили основно образование, няма нито един завършил средно образование. В кв. Рудник 2,7% от тази възрастова група не са посещавали училище, отново няма лица без завършена образователна степен, 23,4% имат начално образование, 73% имат основно и едва 1 лице е със средно образование.
- Групите на 39-48 годишните и на тези над 49 г. са относително малки. В кв. Победа групата на 39-48 годишните е съставена от 48 респонденти, от които 10 не са посещавали училище, 4 нямат завършена образователна степен, 20 са с начално образование, 12 са с основно образование и 2 – със средно. В кв. Рудник в същата възрастова група респондентите са 16 – 1 не е посещавал/а училище, 2 нямат завършена образователна степен, 7 са с начално образование, 6 са с основно. Респондентите над 49 г. в кв. Победа са 70, от които 20 не са посещавали училище, 9 нямат завършена образователна степен, 22 са с начално образование, 19 са с основно. В кв. Рудник има само 3 респонденти в тази възрастова група, с основно образование.

Дяловете на лицата, непосещавали училище и незавършили образователна степен в кв. Победа, остават значителни, въпреки тенденцията за подобряване на посещаемостта, която се очертава от сравнението между различните възрастови групи.

Достъп до здравни услуги

В кв. Победа 687 от отговорилите (62,6%) имат личен лекар, 261 души (23,8%) нямат личен лекар, 68 души нямат, защото ОПЛ не иска да ги запише (6,2%), 4 души нямат, защото „няма нужда“, а 2 души нямат ОПЛ, защото често пътуват. Прави впечатление и немалкият брой хора, които са отговорили, че не знаят дали имат ОПЛ – 65 души (5,9%). В кв. Рудник 361 души (54,8%) имат личен лекар, 282 души (42,8%) нямат личен лекар, а 16 души (2,4%) не знаят дали имат.

За 33 деца е посочено, че нямат личен лекар (8 в кв. Победа и 25 в кв. Рудник), 21 деца в кв. Победа нямат ОПЛ, „защото ОПЛ не иска да я/го запише“, 2 деца от кв. Победа нямат ОПЛ, „защото няма нужда“ и 1 дете, отново от кв. Победа не е записано при ОПЛ, „защото често пътува“.¹¹ **Това са най-малко 57 деца, само сред съвкупността, която е обект на проучването (895 деца), които са необхванати от каквато и да е профилактична дейност и най-вече от реализация на задължителния имунизационен календар. Тревожна е картината в кв. Победа, където, по думите на респондентите, 21 деца не са записани при ОПЛ заради отказ на лекаря.**

Здравно осигурени са 943 от анкетиранияте¹² (53,7%) – в кв. Победа това са 591 души (53,8%), в кв. Рудник - 352 души (53,4%). Здравно неосигурени са 687 души (39,3%), като в кв. Победа 96 души са отбелязали, че са неосигурени, защото нямат пари (8,7% от респондентите). В кв. Рудник процентът на неосигурени е по-висок – 44,2% в сравнение с 36,3% в кв. Победа. За сметка на това в кв. Победа 104 респонденти (9,5%) не знаят дали са здравно осигурени, сравнено с 16 в кв. Рудник (2,4%).

Важно е да отбележим, че анкетаторите бяха инструктирани да задават въпроса дали лицето е здравно осигурено включително за деца и пенсионери. Тъй като допускахме – и както се оказа, основателно, че има хора, които не знаят, че всички деца (от 0 до 18 г.) са здравно осигурени, както и всички пенсионери.

- Общо за 7 деца е посочено, че не са здравноосигурени (7 от кв. Победа и 1 от кв. Рудник), а за 9 деца – респондентът не знае дали са здравноосигурени;

---

¹¹ За 7 деца нямаме информация по този въпрос

¹² За 11 души нямаме информация по този въпрос

- за 1 пенсионер е посочено, че не е здравноосигурен, а за 2 пенсионери – респондентът не знае дали са здравноосигурени.

Няма как да знаем дали това незнание на здравноосигурителния статус на децата и пенсионерите влияе върху търсенето/избягването на здравни услуги. Но е важно здравните медиатори да направят необходимото най-бедните и маргинализирани граждани на двата квартала в Бургас да знаят основните, пряко засягащи ги разпоредби на здравното законодателство, за да се подобри реалният им достъп до здравеопазване.

За 28 члена на анкетираните домакинства в кв. Победа и за 1 в кв. Рудник са посочени конкретни, диагностицирани от лекар хронични заболявания: 9 от тях са с диабет, 8 със сърдечно заболяване, 5 с психично заболяване, 2 с астма, 2 с онкологично заболяване, 1 с епилепсия и 1 с „друго“. За други 36 члена на домакинствата в кв. Победа е посочено, че имат такова заболяване, но респондентите не знаят какво е то.

Едва 354 лица от анкетираните домакинства – 253 души (23%) от кв. Победа и 101 души (15,3%) от кв. Рудник, са били на профилактичен преглед през последните 2 г.¹³ – 282 от тях са деца.

Трябва също така да отбележим, че „профилактичен преглед“ в неизвестно какъв брой случаи се провежда, когато лицето е на преглед с конкретно оплакване, и още, че това, което анкетираните разбират под „профилактичен преглед“, в неизвестно какъв брой случаи е „преглед“ от лекар по повод на конкретно оплакване.

Специалистите, които са най-често посещавани за извършване на профилактичен преглед от хората в двата квартала, са ОПЛ - 85,6%, акушер-гинеколог – 8,8%, кардиолог – 2%.

---

¹³ За 10 души не разполагаме с отговор на този въпрос

Децата в домакинствата

Общо децата в анкетираните домакинства са 895. За тях са задавани допълнителни въпроси, отнасящи се до отглеждането им и до включването им в образователни институции. Както и при въпросите за всеки член на домакинството, трябва да имаме предвид, че в домакинствата, състоящи се от няколко семейства, респондентът може да не знае отговора на всеки въпрос за всеки член от домакинството.

Кърмене

68,9% от децата (617 деца) са били кърмени, като от тях 193 са кърмени без проблеми и след 1-годшна възраст, а 237 – до 7-12 месец. **30,7% от децата (273 деца) не са били кърмени**, като за 48 деца е посочено, че майката не е искала да кърми, а за 70 деца – че майката е имала проблеми. **Към тези 30,7% не кърмени деца, трябва да добавим още 9,4% или 58 деца, които са били кърмени само няколко месеца (до 6 м.), защото майката не е имала кърма.**¹⁴ Буди притеснение въпросът колко пълноценна храна са получили бебетата, лишени от майчина кърма.

Таблица 6. Кърмене

Кърмено ли е детето?	кв. „Победа“		кв. „Рудник“	
	Брой	%	Брой	%
1 НЕ	139	25,6	16	4,5
2 НЕ, ЗАЩОТО НЕ ИСКАХ	46	8,5	2	0,6
3 НЕ, ЗАЩОТО ИМАХ ПРОБЛЕМИ	56	10,3	14	4
4 ДА, ДО ... М, НЯМАХ КЪРМА	34	6,3	24	6,8
5 ДА, НО СЛЕД ПОМОЩ ОТ ЛЕКАР	4	0,7	0	0
6 ДА, БЕЗ ПРОБЛЕМИ	259	47,7	296	84,1
Общо	538¹⁵	100	352	100

Правят впечатление разликите между двата квартала по отношение на практиката на кърмене – докато в кв. Рудник 84,1% от децата са били кърмени без проблеми, това е вярно само за 47,7% от децата в кв. Победа. Респективно, 44,4% от децата в кв. Победа не са били изобщо кърмени, в сравнение с едва 9,1% в кв. Рудник.

¹⁴ За 55 от децата в анкетираните домакинства нямаме посочен отговор на този въпрос

¹⁵ За 5 от децата нямаме посочен отговор на този въпрос

Това поставя въпроса за информираността на майките относно ползите от кърменето, както и за липсата на достъпни и про-активно предлагани консултации на родилките още на ниво родилен дом по отношение на кърменето. Ясно се очертава нуждата от систематична работа на здравните медиатори по тази тема в кв. Победа, съответно – от подготовка на здравните медиатори по темата и осъществяване на контакти с организации и доброволци, предлагащи такива консултации.

От значение в тази ситуация би била и очакваната (по документи) помощ от личния лекар на детето, който би трябвало да посети новородено в дома му (веднага) след изписването му от болницата и (евентуално) да даде такава консултация. За 83% от децата в кв. Рудник (292 деца) и за 55,6% от децата в кв. Победа (302 деца) е посочено, че са записани при личен лекар „веднага след раждането“ – но дали това означава посещение на личния лекар в дома след изписването на новороденото? Едва ли. Притеснителен е и фактът, че 57 деца изобщо нямат личен лекар.

Профилактика и лечение

Имунизациите във възрастта от 0 до 6 г. са важен елемент от здравната профилактика. **За 300 деца в кв. Рудник (85,2% от 352 деца, за които е даден отговор) и за 207 деца в кв. Победа (38,1% от 539 деца, за които е даден отговор) е заявено, че имат всички имунизации.** Фрапираща тук е разликата между твърдяното от респондентите изпълнение на имунизационния календар в двата квартала. Данните за кв. Победа сочат сериозен проблем във връзката между родителите и ОПЛ на техните деца, което води до тревожни нива на деца, необхванати от задължителни имунизации. Отговорът „не знам“ (дали имат всички имунизации) е даден за 184 деца (142 от тях са в кв. Победа – 26,2% от обследваните деца в квартала), а за 107 деца от кв. Победа (19,7% от обследваните деца в кв. Победа) анкетираните са заявили, че нямат всички имунизации, „защото ОПЛ не ни вика“.

Към съмнението ни относно обхвата на имунизационното покритие се добавят резултатите от въпроса „Кога за последен път [детето] е водено на профилактичен преглед?“ – защото има основание да допуснем, че ако е водено за имунизация, това би означавало и провеждане на **профилактичен преглед.**

Като имаме предвид, че децата в анкетираните домакинства са общо 895, става ясно, че огромна част дори от децата не са обхванати от здравна профилактика. **Повече от половината от децата в кв. Победа, 56,5%, не са били на профилактичен преглед в последните 2 години (307 деца), в кв. Рудник 72,7% от децата не са били на профилактичен преглед в последните 2 години (256 деца)!¹⁶**

На въпроса кога за последен път детето е водено на профилактичен преглед за 435 деца отговорът е „не помня кога“, което е 48,6% от децата, за които е отговорено на този въпрос; 13 деца от кв. Победа не са водени никога на профилактичен преглед; за 16,5% от децата (148 деца) респондентите отговарят „не знам“ кога детето е водено не преглед.

За едва за 39% от децата в кв. Победа и 33,1% от децата в кв. Рудник е заявено, че са водени на профилактичен преглед тази или миналата година. Освен това, за 95,4% (849) от децата, за които е отговорено (общо 890 деца), на въпроса дали са **преглеждани от педиатър** е даден отговор „не“ (711 деца), „не е имало нужда“ (86 деца), „няма педиатър“ (52 деца). Само 41 деца са преглеждани от педиатър при конкретно заболяване, но 83 деца са били на **лечение в болница** – главно поради белодробни проблеми (кашлица, бронхит, пневмония) – 55 деца; разстройство/диария – 4 деца; 1 дете е боледувало от морбили.

Кога се търси/посещава ОПЛ за дете и дали се купуват предписаните от него лекарства са въпроси към респондентите – отговорите на първия въпрос са 338 (3 респондента не са отговорили). 192 респондента (56,3%) са дали отговор „когато е...“ (болно, има температура, кашля, много болно), а други 89 (26,1%) са отговорили „винаги, когато нещо ме притеснява“. Но 46 респондента (от които 44 души или 22% от отговорилите са от кв. Победа) са отговорили „избягвам да го търся/посещавам“, което е знак за базово недоверие в личния лекар.

На въпроса дали купуват предписаните от ОПЛ лекарства разликите между двата квартала са значителни – в кв. Победа с категорично „да“ отговарят едва 22,5% (45 респондента) в сравнение с 87,2% (123 респондента) в кв. Рудник. 12,5% от респондентите в кв. Победа и 1,4% в кв. Рудник купуват лекарства само за дете; 15,5% от

---

¹⁶ Липсва информация за 5 деца от кв. Победа

респондентите в кв. Победа купуват лекарства само „когато състоянието се влоши“, 31% от респондентите в кв. Победа и 9,2% в кв. Рудник го правят само „когато имаме пари“. 15,5% от респондентите в кв. Победа практически не купуват лекарствата, предписани от ОПЛ – без конкретен аргумент, заради липса на пари или защото „избягваме употребата на лекарства“.

Откроява се ситуацията в кв. Победа, където извън респондентите, декларирали категорично, че купуват предписаните от ОПЛ лекарства (22,5%), всички останали (152 души) показват потенциално **рисково поведение при заболяване както на дете, така и на възрастен**.

Децата в образователните институции

За 888 деца от общо 895 деца в анкетираните домакинства е отговорено на въпроса дали посещават или са посещавали детска градина. Данните за кв. Победа са изключително тревожни – 80,4% от децата не посещават/не са посещавали детска градина. За сравнение, в кв. Рудник 86,9% отговарят, че децата посещават/ са посещавали детска градина.

Таблица 7. Посещение на детска градина по възрастови групи на децата – кв.

Победа

		Възрастови групи – кв. Победа				Общо	
		до 6 години	7-11 години	12-16 години	17 години		
ПОСЕЩАВА ЛИ /ПОСЕЩАВАЛО ЛИ Е ДЕТСКА ГРАДИНА?	1 НЕ	Count	77	118	74	12	281
		Row %	27,4%	42,0%	26,3%	4,3%	100,0%
		Col %	59,2%	53,4%	55,6%	57,1%	55,6%
	2 НЕ, ЗАЩОТО НЯМА НАБЛИЗО	Count	28	40	18	4	90
		Row %	31,1%	44,4%	20,0%	4,4%	100,0%
		Col %	21,5%	18,1%	13,5%	19,0%	17,8%
	3 НЕ, ЗАЩОТО НЯМАХМЕ ПАРИ	Count	0	4	9	2	15
		Row %	0,0%	26,7%	60,0%	13,3%	100,0%
		Col %	0,0%	1,8%	6,8%	9,5%	3,0%
	4 НЕ, ЗАЩОТО ПЛАЧЕ/НЕ ИСКА	Count	1	7	3	0	11
		Row %	9,1%	63,6%	27,3%	0,0%	100,0%
		Col %	0,8%	3,2%	2,3%	0,0%	2,2%
	5 НЕ, ЗАЩОТО ТАМ СЕ ОТНАСЯТ ЗЛЕ С НАШИТЕ	Count	3	4	1	1	9
		Row %	33,3%	44,4%	11,1%	11,1%	100,0%
		Col %	2,3%	1,8%	0,8%	4,8%	1,8%
	6 ДА	Count	21	48	28	2	99
		Row %	21,2%	48,5%	28,3%	2,0%	100,0%
		Col %	16,2%	21,7%	21,1%	9,5%	19,6%
Общо	Count	130	221	133	21	505	
	Row %	25,7%	43,8%	26,3%	4,2%	100,0%	
	Col %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Таблица 8. Посещение на детска градина по възрастови групи на децата – кв.

Рудник

		Възрастови групи – кв. Рудник				Общо	
		до 6 години	7-11 години	12-16 години	17 години		
ПОСЕЩАВА ЛИ /ПОСЕЩАВАЛО ЛИ Е ДЕТСКА ГРАДИНА?	1 НЕ	Count	34	2	2	0	38
		Row %	89,5%	5,3%	5,3%	0,0%	100,0%
		Col %	34,3%	1,3%	2,2%	0,0%	10,9%
	4 НЕ, ЗАЩОТО ПЛАЧЕ/НЕ ИСКА	Count	2	0	3	0	5
		Row %	40,0%	0,0%	60,0%	0,0%	100,0%
		Col %	2,0%	0,0%	3,2%	0,0%	1,4%
	5 НЕ, ЗАЩОТО ТАМ СЕ ОТНАСЯТ ЗЛЕ С НАШИТЕ	Count	1	0	0	0	1
		Row %	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		Col %	1,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%
	6 ДА	Count	62	147	88	9	306
		Row %	20,3%	48,0%	28,8%	2,9%	100,0%
		Col %	62,6%	98,7%	94,6%	100,0%	87,4%
Общо	Count	99	149	93	9	350	
	Row %	28,3%	42,6%	26,6%	2,6%	100,0%	
	Col %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

От 2017 г. предучилищното образование е задължително за децата от 5 годишна възраст, т.е. децата в групата на 7-11 годишните¹⁷ би трябвало да са посещавали детска градина. И това е така, що се отнася до кв. Рудник – от децата на възраст 7-11 години 98,7% са посещавали детска градина (147 деца); във възрастта 12-16 години процентът посещавали е също висок – 94,6%. **Не стоят така нещата в кв. Победа, където 53,4% от децата на възраст 7-11 г. (118 деца) не са посещавали детска градина.** За 1,8% (4 деца) посочената причина за непосещаване на детска градина е „там се отнасят зле с нашите деца“, за още 1,8% (4 деца) – „нямахме пари“, за 18,1% (40 деца) – „няма наблизо“, а за 3,2% (7 деца) – „плаче/не иска“. **Само 48 деца (21,7%) от децата на възраст 7-11 г. са посещавали детска градина; от 12-16 годишните посещавалите са 28 деца (21,1%).**

За групата на децата от 12 до 16 г. задължително е било едногодишно предучилищно образование. **51,3% от децата в тази възрастова група (116 деца) са посещавали детска градина, като за кв. Победа това са 21,1% (28 деца).** Разпределението на отговорите по причини за не посещаване на детска градина са сходни с посочените по-горе. Както става ясно, съществено подобрен обхват на децата

¹⁷ Изключваме от разглеждане групата на децата до 6 годишна възраст, тъй като е възможно тези, които са на възраст 0-4 г. да започнат да посещават детска градина. Изключваме и групата на 17 годишните, тъй като тя е значително по-малка от другите.

от анкетираните домакинства в детска градина, що се отнася до кв. Победа, не се наблюдава.

Огромна част от децата от най-бедните и маргинализирани домакинства в кв. Победа остават извън предучилищното образование. При липсата на ранна социализация в детска градина, няма как да не очакваме и ранно отпадане от училище.

Таблица 9. Редовно посещение на училище по възрастови групи на децата – кв.

Победа

		Възрастови групи - Победа				Общо	
		до 6 години	7-11 години	12-16 години	17 години		
ПОСЕЩАВАЛ/А ЛИ Е РЕДОВНО УЧИЛИЩЕ?	1 НЕ	Count	2	11	21	10	44
		Row %	4,5%	25,0%	47,7%	22,7%	100,0%
		Col %	11,1%	5,0%	15,8%	47,6%	11,2%
	3 НЕ, ЗАЩОТО НЯМАМЕ ПАРИ	Count	2	18	22	2	44
		Row %	4,5%	40,9%	50,0%	4,5%	100,0%
		Col %	11,1%	8,2%	16,5%	9,5%	11,2%
	4 НЕ, ЗАЩОТО НЕ ИСКА	Count	0	8	17	7	32
		Row %	0,0%	25,0%	53,1%	21,9%	100,0%
		Col %	0,0%	3,6%	12,8%	33,3%	8,2%
	6 ДА	Count	10	181	73	2	266
		Row %	3,8%	68,0%	27,4%	0,8%	100,0%
		Col %	55,6%	82,3%	54,9%	9,5%	67,9%
	7 ДРУГО	Count	4	2	0	0	6
		Row %	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%	100,0%
		Col %	22,2%	0,9%	0,0%	0,0%	1,5%
Общо	Count	18	220	133	21	392	
	Row %	4,6%	56,1%	33,9%	5,4%	100,0%	
	Col %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Таблица 10. Редовно посещение на училище по възрастови групи на децата – кв.

Рудник

		Възрастови групи - Рудник				Общо	
		до 6 години	7-11 години	12-16 години	17 години		
ПОСЕЩАВАЛ/А ЛИ Е РЕДОВНО УЧИЛИЩЕ?	1 НЕ	Count	2	2	14	5	23
		Row %	8,7%	8,7%	60,9%	21,7%	100,0%
		Col %	12,5%	1,3%	15,2%	55,6%	8,6%
	3 НЕ, ЗАЩОТО НЯМАМЕ ПАРИ	Count	0	3	2	0	5
		Row %	0,0%	60,0%	40,0%	0,0%	100,0%
		Col %	0,0%	2,0%	2,2%	0,0%	1,9%
	4 НЕ, ЗАЩОТО НЕ ИСКА	Count	0	0	0	1	1
		Row %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
		Col %	0,0%	0,0%	0,0%	11,1%	0,4%
	6 ДА	Count	9	144	75	3	231
		Row %	3,9%	62,3%	32,5%	1,3%	100,0%
		Col %	56,2%	96,6%	81,5%	33,3%	86,8%
	7 ДРУГО	Count	5	0	1	0	6
		Row %	83,3%	0,0%	16,7%	0,0%	100,0%
		Col %	31,2%	0,0%	1,1%	0,0%	2,3%
Общо	Count	16	149	92	9	266	
	Row %	6,0%	56,0%	34,6%	3,4%	100,0%	
	Col %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

В двете възрастови групи, както и между двата квартала, има значима разлика по отношение на редовното посещение на училище:

- В групата на 7-11 годишните 82,3% от децата, живеещи в анкетираните домакинства в кв. Победа, посещават редовно училище (181 деца) в сравнение с едва 54,9% от групата на 12-16 годишните (73 деца). Ситуацията в кв. Рудник е доста по-добра – в групата на 7-11 годишните 96,6% посещават редовно училище (144 деца), съответно – 81,5% от 12-16 годишните (75 деца).
- **16,8% от децата на възраст 7-11 г. в кв. Победа не посещават редовно училище поради различни причини (37 деца)** – 18 деца, „защото нямаме пари“, 8 деца – „защото (детето) не иска“, 11 деца – без упомената конкретна причина. В кв. Рудник едва 3,3% от децата на възраст 7-11 г. от анкетираните домакинства не посещават училище (5 деца), 3 от тях – поради липса на пари.
- **В групата на 12-16 годишните от кв. Победа с напредването на възрастта на децата ситуацията се влошава и цели 45,1% от децата не посещават редовно училище (60 деца)** – 22 деца, „защото нямаме пари“, 17 деца – „защото (детето) не иска“ и 21 деца, без посочена причина. В кв. Рудник 17,4% от

децата на възраст 12-16 г. не посещават редовно училище (16 деца), като за 2 от тях е посочено, че причината е липса на пари.

Делът на децата, посещаващи редовно училище от кв. Победа е твърде нисък предвид факта, че образованието е задължително за децата от 7 до 16 годишна възраст.

Бременност и раждане

За 105 жени е посочено, че са били бременни през последните 3 години или са бременни в момента на провеждане на проучването – 79 в кв. Победа и 26 в кв. Рудник. За тези жени са зададени допълнителни въпроси. Въведохме това ограничение от 3 г. с допускането, че това е времеви период, в който жената (ако тя е интервюирана) или друг член на домакинството ще си спомнят детайли относно регистрацията на бременността и раждането.

Ранното регистриране на бременност и съответно проследяването ѝ от акушер-гинеколог са значим фактор за избягване/справяне с евентуални здравословни проблеми както на бременната, така и на плода. Тук няма да обсъждаме рисковете при не проследена бременност, както и неадекватното третиране на здравно неосигурените бременни – тези проблеми са добре известни,¹⁸ и са намерили частично решение в приетите през август 2022 г. изменения в Наредба 26 от 2007 г. на МЗ.¹⁹ Тук ни интересува какво се е случило с бременните в анкетиранията домакинства през последните 3 години.

От 105 бременни, за които има отговор на въпроса в кой месец е регистрирана бременността, 27 жени от кв. Победа и 2 жени от кв. Рудник са регистрирали

---

¹⁸ Вж. Достъп на бременни жени, които нямат качеството на здравноосигурени лица до медицинска помощ в България (Правен анализ), 2021 (<https://docs.google.com/document/d/14384i-v1rw7bgKOP6KFKBrT7tsLrETnG/edit>); ЦЕНАТА НА БЕЗРАЗЛИЧИЕТО (обосновка на необходимостта от осигуряване на достъп до качествени медицински грижи на всички бременни жени и родилки) (доклад по проект „Наредба 26 в действие: за повече здрави бебета и щастливи майки”, Сдружение Ларго), 2021 (<https://drive.google.com/file/d/1GDDg3QIKTlMbAXo-lhHaKDSuCEX2V3o/view>).

¹⁹ Вж. НАРЕДБА № 26 ОТ 14 ЮНИ 2007 Г. ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА АКУШЕРСКА ПОМОЩ НА ЗДРАВНО НЕОСИГУРЕНИ ЖЕНИ И ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА ИЗСЛЕДВАНИЯ ИЗВЪН ОБХВАТА НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНОТО ЗДРАВНО ОСИГУРЯВАНЕ НА ДЕЦА И БРЕМЕННИ ЖЕНИ (В сила от 01.01.2007 г. Издадена от министъра на здравеопазването (Обн. ДВ. бр.51 от 26 Юни 2007г., изм. и доп. ДВ. бр.100 от 15 Декември 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.9 от 31 Януари 2014г., доп. ДВ. бр.103 от 30 Декември 2015г., доп. ДВ. бр.82 от 1 Октомври 2021г., изм. и доп. ДВ. бр.69 от 26 Август 2022г.) (<https://lex.bg/laws/ldoc/2135556407>)

бременността „когато дойде време за раждане“. Една трета от 31 жени в кв. Победа, които са посочили месец на регистрацията, са регистрирали бременността си в 5-7 месец. В кв. Рудник в 5-7 месец се е регистрирала 1 от 15 жени, посочили месец на регистрацията. В допълнение, 19 жени отговарят, че не помнят кога е регистриран бременността, 7 жени не знаят кога, а 4 посочват, че са регистрирали бременността при възникване на проблем. Това значи, че извън 34 жени, които са регистрирали бременността си в рамките на първите 4 месеца, **за поне половината от жените бременността не е била надеждно проследена поради късното ѝ регистриране.**

От 27 бременни от кв. Рудник, за които има отговор на въпроса дали посещава/е посещавала акушер-гинеколог, за 2 отговорът е „не“, за 1 – „не, защото няма наблизо“. За 7 жени отговорът е „не помня“ или „не знам“, останалите 17 отговарят с „да“, като броят посещения варира между 3 и 8. Не така стоят нещата с проследяването на бременността на жените в кв. Победа – там от 78 жени, за които е даден отговор, 51 не са посещавали АГ – 12 от тях, без да е уточнена причина за непосещаването, 2 – „защото нямаше наблизо“, 33 – „защото нямаше пари“, 4 – защото „нямаше нужда“. Т.е. **над половината от бременните в кв. Победа изобщо не са посещавали акушер-гинеколог по време на бременността.** От 20 жени, за които има отговор, че са посещавали АГ специалист, направените посещения са между 1 и 7 за периода на бременността, като повечето жени (14) са го посетили между 1 и 4 пъти.

В кв. Рудник от 26 родили жени при 1 е имало преждевременно раждане. За сравнение – в кв. Победа от 59 родили жени при 10 се е стигнало до **преждевременно раждане. Има и едно бебе, което е родено вкъщи, а 2 жени (от общо 78, отговорили дали са имали здравословни проблеми по време на бременността) са направили спонтанен аборт.**

В кв. Рудник 16 от отговорилите 26 жени не са получавали никакви съвети от специалисти какви са първите стъпки в грижите за бебето, а 10 са били съветвани от акушерка или лекар. 25 от жените казват, че са доволни от получените услуги по време на бременността и за новороденото.

В кв. Победа 54 от отговорилите 77 жени не са получавали никакви съвети, 20 са получили съвет от акушерка или лекар и 3 – от майка си или от свекърва. На въпроса за удовлетвореността на жените от получените услуги по време на бременността и за

новороденото от 77 отговорили жени 9 отговарят с „и да, и не“, 10 жени казват „не ми обръщаха внимание в болницата (защото съм неосигурена)“, а 2 отговарят, че не са удовлетворени, без да посочват причина.

Данните за множеството бременни жени, които не достигат до нито един преглед при акушер-гинеколог в периода на бременността за пореден път напомнят за важноста да се провеждат разяснителни кампании от страна на здравни медиатори и медицински специалисти относно важноста на ранната регистрация на бременността и проследяването. В светлината на промените в Наредба 26 на МЗ, които влизат в сила от 1 януари 2023 г. и при наличие на достатъчно АГ-специалисти, които приемат да работят с неосигурени бременни жени, тези данни биха могли да се променят в положителна посока.

Контрацепция и сексуално преносими инфекции

Знание и ползване на контрацептиви

Разпространено е мнението, че „всички знаят какви са средствата, предпазващи от нежелана бременност“, а по отношение на ромите – „те не ползват такива средства, защото искат да имат много деца, за да получават социални помощи“. Тук няма как да верифицираме второто мнение, но данните ни позволяват да проверим доколко е разпространено знанието за контрацептиви сред анкетираните лица и какво е виждането им за тяхната употреба.

От общо 513 анкетирани в двата квартала на Бургас 11,1% (57 души) отговарят, че не са чували за средства, предпазващи от забременяване. На каква възраст са респондентите, които не са чували за такива средства – 4 от тях са в групата на 16-18 годишните, 31 са между 19 и 28 години, 16 са между 29 и 38 години, 5 са между 39 и 48 години и 1 е над 49 години.

От останалите анкетирани, които са чували за такива средства, 32% (164 души) са чули за тях от роднина, 23% (118 души) са чула от здравен медиатор или от някой, който е идвал при тях и е говорил, 19,5% (100 души) са чули от съсед или приятел, 7,8% (40 души) са чули от лекар и 6,6% (34 души) – от телевизия, радио или интернет. В кв. Победа

17 души са отговорили, че са чували за средства за контрацепция от акушер-гинеколог и 7 – от ОПЛ. В кв. Рудник 4 души са уточнили, че са чували за тези средства от ОПЛ.

Въпреки знанието за съществуването на средства, предпазващи от забременяване, над 95% от анкетираните (отговорили на въпроса 337 жени) никога не са ползвали никакво средство (това обаче не означава непременно, че бременността е била желана).

Таблица 11. Ползване на средства, предпазващи от забременяване по възрастови групи

		Възраст на респондента					Общо	
		16-18 години	19-28 години	29-38 години	39-48 години	49 и повече години		
ПОЛЗВАТЕ ЛИ/ПОЛЗВАЛИ ЛИ СТЕ СРЕДСТВА, ПРЕДПАЗВАЩИ ОТ ЗАБРЕМЕНЯВАНЕ?	1 ДА, И СЕГА ПОЛЗВАМ ...	Count	0	3	4	1	0	8
		Row %	0,0%	37,5%	50,0%	12,5%	0,0%	100,0%
		Col %	0,0%	2,0%	2,7%	5,3%	0,0%	2,4%
	2 ПОЛЗВАЛА СЪМ, НО СЕГА НЕ ПОЛЗВА...	Count	0	2	5	1	1	9
		Row %	0,0%	22,2%	55,6%	11,1%	11,1%	100,0%
		Col %	0,0%	1,3%	3,4%	5,3%	14,3%	2,7%
	3 НЕ, ЗАЩОТО Е ...	Count	1	16	19	2	3	41
		Row %	2,4%	39,0%	46,3%	4,9%	7,3%	100,0%
		Col %	7,1%	10,6%	13,0%	10,5%	42,9%	12,2%
	4 НЕ	Count	13	130	118	15	3	279
		Row %	4,7%	46,6%	42,3%	5,4%	1,1%	100,0%
		Col %	92,9%	86,1%	80,8%	78,9%	42,9%	82,8%
Общо	Count	14	151	146	19	7	337	
	Row %	4,2%	44,8%	43,3%	5,6%	2,1%	100,0%	
	Col %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

- От 8 жени, ползващи средства, предпазващи от забременяване и към момента на анкетирането, 7 ползват спирала.
- От 9 жени, ползвали средства, предпазващи от забременяване, но сега не ползват, 4 са ползвали презерватив, 3 – спирала, 1 – хапчета, 1 - друго.

Важен е въпросът, дали и ако да/не защо анкетираните жени биха препоръчали на децата си да ползват средства, предпазващи от забременяване.

Таблица 12. Да препоръчам ли на децата средства, предпазващи от забременяване, по възрастови групи на респондентите

		Възраст на респондента					Общо	
		16-18 години	19-28 години	29-38 години	39-48 години	49 и повече години		
БИХТЕ ЛИ ПРЕПОРЪЧАЛИ НА ДЕЦАТА СИ ДА ПОЛЗВАТ СРЕДСТВА, ПРЕДПАЗВАЩИ ОТ ЗАБРЕМЕНЯВАНЕ?	1 ДА...	Count	3	27	41	2	5	78
		Row %	3,8%	34,6%	52,6%	2,6%	6,4%	100,0%
		Col %	21,4%	17,6%	27,7%	10,5%	83,3%	22,9%
	2 НЕ...	Count	9	125	106	17	1	258
		Row %	3,5%	48,4%	41,1%	6,6%	0,4%	100,0%
		Col %	64,3%	81,7%	71,6%	89,5%	16,7%	75,9%
	3 НЕ ЗНАМ	Count	2	1	1	0	0	4
		Row %	50,0%	25,0%	25,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		Col %	14,3%	0,7%	0,7%	0,0%	0,0%	1,2%
	Общо	Count	14	153	148	19	6	340
		Row %	4,1%	45,0%	43,5%	5,6%	1,8%	100,0%
		Col %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Съотношението на бих/не бих препоръчала е 78 към 258 респондента и сам по себе си този резултат е знак, че знанието на подрастващите за безопасния секс и сексуалното здраве/поведение е по-добре да се предоставя извън семейството.

От общо 340 анкетирани 258 или 75,9% не биха препоръчали на децата си да ползват средства, предпазващи от забременяване. 224 от тях са дали и отговор защо не биха препоръчали такива средства – 54,9% (123 души) казват, че не е необходимо, **25,4% (57 души) – „защото ме е срам“**, 5,8% (13 души) – „защото е вредно/опасно“ и 1,8% (4 души) – „защото не виждам полза“. От анкетираните 68 респонденти, които биха препоръчали на децата си да използват средства, предпазващи от забременяване, 80,9% (55 души) биха го направили „за да няма повече от 2/много деца/да не раждат като мен“. Какви са разликите между двата квартала в отговорите на този въпрос?

Таблица 13. Средства, предпазващи от забременяване

Бихте ли препоръчали на децата си да ползват средства, предпазващи от забременяване – само отговорилите с „не“ на въпроса	кв. „Победа“		кв. „Рудник“	
	Брой	%	Брой	%
1 НЕ, ЗАЩОТО НЕ ВИЖДАМ ПОЛЗА	3	2,1%	1	1,3%
2 НЕ, ЗАЩОТО НЕ Е НЕОБХОДИМО	83	57,2%	40	50,6%
3 НЕ, ЗАЩОТО Е ВРЕДНО/ОПАСНО	13	9%	0	0%
4 НЕ, ЗАЩОТО МЕ Е СРАМ	25	17,2%	32	40,5%
5 ДРУГО	21	14,5%	6	7,6%
Общо	145	100%	79	100

Когато са запитани дали „хората от общността“ трябва да знаят повече за предпазване от нежелана бременност, респондентите в значително по-голяма степен признават необходимостта от получаване на знание:

- 67 (от общо 141) респондента в кв. Рудник смятат, че хората трябва да знаят повече, но едва след като имат 2, 3 или повече деца; 28 респондента мислят, че всички в квартала трябва да знаят повече; 22 респондента казват, че се знае достатъчно; а 17 респондента смятат, че няма нужда от такива знания.
- 70 (от общо 200) респондента в кв. Победа смятат, че „всички в квартала“ трябва да знаят повече за предпазването от нежелана бременност; 51 респондента казват, че такова знание е нужно само за тези, които имат вече 2,3 или повече деца; 33 респонденти смятат, че няма нужда от това знание; 32 смятат, че определени групи от хора трябва да знаят повече, като например младите и многодетните; 14 респондента твърдят, че се знае достатъчно.

Според отговорите на респондентите в кв. Победа се очертава по-голяма, осъзната нужда от знание по темата за предпазване от нежелана бременност – 51% от респондентите казват, че всички в квартала и/или особено някои групи би трябвало да знаят повече (102 респондента); за сравнение – в кв. Рудник на това мнение са 24,9 % (35 респондента).

На въпроса как хората в квартала да научат повече за предпазването от нежелана бременност в кв. Победа 36,1% от респондентите посочват като основни средства за придобиване на тези знания „листовки“ (74 респондента); още 36,1% посочват „беседи“ (74 респондента), 13,2% - „да се събират младите и да им се говори“ (27 респондента), 5,4% - „да се обяснява на свекървите – те знаят как да обяснят на младите“ (11 респондента).; 3,9% казват, че на тази тема трябва да бъдат питани личните лекари, акушер-гинеколозите, здравните медиатори (8 респондента).

В кв. Рудник 53,1% от респондентите посочват като основни средства за придобиване на тези знания „листовки“ (76 респондента); 22,4% посочват „беседи“ (32 респондента); 17,5% - „да се обяснява на свекървите – те знаят как да обяснят на младите“ (25 респондента) и 7% преценяват, че трябва „да се събират младите и да им се говори“ (10 респондента).

На фона на броя респонденти, които смятат, че хората в общността трябва да знаят повече за предпазването от нежелана бременност, да видим колко от тях биха говорили с децата/ внуците си на тази тема:

- От 158 отговорили на въпроса в кв. Победа, 75 респондента твърдят, че биха говорили с децата/ внуците си, но „когато станат пълнолетни“; 52 респонденти смятат, че „за такива неща не се говори“; 8 респонденти признават, че ги е срам. Едва 5 респондента казват, че биха говорили на тази тема.
- От 101 отговорили в кв. Рудник, 42 респондента биха говорили с децата/ внуците си, когато „станат пълнолетни“; 13 респонденти не биха говорили, защото ги е срам; 5 респонденти смятат, че „за такива неща не се говори“. 31 респондента казват, че биха говорили за предпазване от нежелана бременност с децата/ внуците си.

От отговорите на този въпрос се вижда, **че младите хора в общността не могат да очакват знанието за предпазване от нежелана бременност да дойде от някой близък от семейния кръг – 96,8% от респондентите в кв. Победа и 69,3% от респондентите в кв. Рудник не биха говорили с децата/ внуците си на тази тема или биха го направили едва след навършване на пълнолетие на децата/ внуците. Да не**

забравяме тук, че общо 10,5% от децата в анкетираните домакинства на възраст 12-18 години вече са в брак, съжителство или дори са разделени след съжителство.

Що е то сексуално преносима инфекция и как да се предпазваме

Знание за сексуално/полово предаваните инфекции е споделено от 59,5% от анкетираните в кв. Победа (119 респонденти) и от 34% от респондентите в кв. Рудник (53 респонденти).

- В кв. Победа най-често споменаваната инфекция е сифилис (73 респонденти), следвана от ХИВ/СПИН (69 респонденти), трипер (22 респонденти), гонорея (2 респонденти), гъбична инфекция (2 респонденти) и хламидии (1 респондент).
- В кв. Рудник най-разпознаваема е инфекцията с ХИВ/СПИН (41 респонденти), сифилис (7 респонденти), трипер (3 респонденти) и... въшки (2 респонденти).

На въпроса откъде са чували респондентите да се говори за полово-предавани болести, 26,8% от анкетираните в кв. Победа и 58,8% от анкетираните в кв. Рудник казват, че не са чували никъде да се говори на тази тема. Тези, които са чували, подреждат източниците на тази информация така:

Таблица 14. Полово предавани инфекции

Откъде сте чували за полово предавани инфекции	кв. „Победа“		кв. „Рудник“	
	Брой отговори	%	Брой отговори	%
1 ПО ТЕЛЕВИЗИЯ/ РАДИО/ ИНТЕРНЕТ	29	9,7	3	1,9
2 ОТ ЗДРАВЕН МЕДИАТОР	36	12	17	10,6
3 НЯКОЙ Е ИДВАЛ ПРИ ТЯХ И Е ГОВОРИЛ	32	10,7	2	1,2
4 ОТ ЛЕКАР	13	4,3	1	0,6
5 ОТ СЪСЕД/ ПРИЯТЕЛ	61	20,4	27	16,9
6 ОТ РОДНИНА	48	16,1	16	10
Общо	299	100	160	100

Отговорите очертават важната роля на приятелския и роднинския кръг за добиване на знания, а и за получаване на съвети относно полово предаваните инфекции.

Същевременно, видно от отговорите на анкетирания е, че нивото на знание по тези въпроси в най-предпочитания от тях близък кръг е твърде ниско.

74,5% от анкетирания в кв. Рудник (105 респонденти) и 56,3% от анкетирания в кв. Победа казват, че не знаят как да се предпазят от полово-предавани инфекции (112 респонденти). В допълнение, още 8% от анкетирания в кв. Победа смятат, че „няма как да се предпазваш от тях“ (16 респонденти). Същевременно, немалка част от респондентите в кв. Победа смятат, че няма риск да се заразят от полово предавана инфекция, тъй като „не правя безразборен секс/ не ходя/ стоя си вкъщи“ (31 респонденти) или „защото съм сигурна в мъжа ми“ (11 респонденти). В кв. Рудник 94 респонденти (от отговорилите 129) казват, че „не знаят“ дали има риск да се заразят.

На фона на тази декларирана липса на знание за начините да се предпазят от полово предавани инфекции имат ли респондентите нужда от знания за полово предаваните болести?

- 94 (от общо 140) респонденти в кв. Рудник и 121 (от общо 199) респонденти в кв. Победа смятат, че „всички в квартала“ трябва да знаят повече за полово предаваните болести; 5 души в кв. Рудник и 20 в кв. Победа казват, че това знание е необходимо „особено на младите“; 2 души в кв. Рудник и 7 в кв. Победа смятат, че то е важно за тези, „които ходят с много мъже/ стоят на пътя“.
- 85 респонденти (от общо 339 отговорили в двата квартала) заявяват, че „няма нужда“/„знае се достатъчно“.

На въпроса как хората в квартала да научат повече за полово предаваните болести 42,7% от респондентите посочват като основни средства за придобиване на тези знания „листовки“ (162 респондента), 35,6% посочват „срещи/беседи с младите“ (135 респондента), 10,8% - „да се обяснява на свекървите – те знаят как да обяснят на младите“ (41 респондента), 6,9% - „да се събират младите и да им се говори“ (26 респондента).

Самите респонденти обаче признават, че с децата/внуците тези разговори няма да бъдат проведени – 46,7% от респондентите в кв. Победа казват, че „за такива неща не се говори“ (93 респонденти), други 10,1% не биха говорили с деца/внуци, „защото

ме е срам“ или „защото са малки“ (20 респонденти); 4,5% смятат за децата/внуците, че „те си знаят“ (9 респонденти). 37,2% от респондентите в кв. Победа биха говорили на тази тема, но едва когато децата станат пълнолетни (74 респонденти); едва 3 респонденти отговарят с безусловно „да“.

В кв. Рудник картината е по-различна, макар и не твърде оптимистична – тук срамът да се говори за полово предавани инфекции сякаш не е толкова голям – едва 9,9% от респондентите смятат, че „за такива неща не се говори“ (14 респонденти), а от тези, които казват, че не биха говорили с деца/внуци, повече от половината (23 респонденти) признават, че не могат да го направят, защото нямат знания и не разбират от темата. По-голям в сравнение с кв. Победа е броят респонденти, които разчитат на собственото знание на децата и внуците – 19,1% смятат, че „те си знаят“ (27 респонденти). 19,9% от анкетираните смятат да говорят на тази тема, когато децата/внуците станат пълнолетни (28 респонденти), а цели 22% отговарят с категорично „да“ на въпроса дали биха говорили за полово предавани инфекции с наследниците си (31 респонденти).

Значими са разликите в мнението на анкетираните в двата квартала дали имат нужда от допълнителна информация по въпросите, свързани с предпазване от нежелана бременност и полово предавани инфекции – именно там, където разговорът по тези две теми се води трудно или изобщо отсъства, в кв. Победа – едва 54,3% от анкетираните смятат, че имат нужда от допълнителна информация по тези въпроси (108 респонденти). Малко повече, 63% - са на мнение, че децата/внуците все пак ще имат нужда от такива знания (126 респонденти). И след като по тези теми се комуникира трудно в семейния кръг - поради срам, липса на знание или отлагане на разговора напред във времето (след пълнолетие), то остава това знание да бъде добито от другаде – предпочитани източници, след роднините и приятелите (101 респонденти), са здравния медиатор (100 респонденти), специализиран кабинет (60 респонденти), личен лекар (40 респонденти).

В кв. Рудник 86,5% от отговорилите си дават сметка, че информация за предпазване от нежелана бременност и полово предавани инфекции е нужна (122 респонденти) – както на тях, така и на децата и внуците им. Тук над половината, 53,5%, посочват роднините и приятелите като доверени източници на информация (121

респонденти), следва здравния медиатор (89 респонденти), личния лекар (11 респонденти), специализиран кабинет (3 респонденти).

Интересно е да забележим, че големият дял респонденти, които смятат, че няма нужда от допълнително знание за предпазване от нежелана бременност, са същите, които смятат, че няма нужда от допълнително знание за полово предавани болести – 67,3% от респондентите, които смятат, че хората в общността няма нужда да знаят повече за предпазването от нежелана бременност, мислят и че няма нужда от повече знание за полово-предаваните болести. Аналогично, 51,4% от респондентите, които смятат, че се знае достатъчно за предпазването от нежелана бременност, смятат и че знанието за полово предаваните болести също е достатъчно.

Таблица 15. Нуждата от знание

		СПОРЕД ВАС ТРЯБВА ЛИ ХОРАТА В ОБЩНОСТТА ДА ЗНАЯТ ПОВЕЧЕ ЗА ПОЛОВО ПРЕДАВАНИТЕ БОЛЕСТИ?				Общо	
		НЕ, НЯМА НУЖДА	НЕ, ЗНАЕ СЕ ДОСТАТЪЧНО	ДА, ОСОБЕНО..	ДА, ВСИЧКИ В КВАРТАЛА		
СПОРЕД ВАС ТРЯБВА ЛИ ХОРАТА В ОБЩНОСТТА ДА ЗНАЯТ ПОВЕЧЕ ЗА ПРЕДПАЗВАНЕТО ОТ НЕЖЕЛАНА БРЕМЕННОСТ?	1 НЕ, НЯМА НУЖДА	Count	33	5	3	8	49
		Row %	67,3%	10,2%	6,1%	16,3%	100,0%
		Col %	60,0%	16,7%	7,7%	3,7%	14,5%
		Count	4	18	2	11	35
	2 НЕ, ЗНАЕ СЕ ДОСТАТЪЧНО	Row %	11,4%	51,4%	5,7%	31,4%	100,0%
		Col %	7,3%	60,0%	5,1%	5,1%	10,3%
	3 ДА, ОСОБЕНО НЯКОИ	Count	5	2	17	15	39
		Row %	12,8%	5,1%	43,6%	38,5%	100,0%
		Col %	9,1%	6,7%	43,6%	7,0%	11,5%
	4 ДА, ВСИЧКИ В КВАРТАЛА	Count	9	1	9	79	98
		Row %	9,2%	1,0%	9,2%	80,6%	100,0%
		Col %	16,4%	3,3%	23,1%	36,7%	28,9%
	5 ДА, СЛЕД КАТО ИМАТ 2 ДЕЦА, 3 ДЕЦА, ПОВ	Count	4	4	8	102	118
		Row %	3,4%	3,4%	6,8%	86,4%	100,0%
		Col %	7,3%	13,3%	20,5%	47,4%	34,8%
Общо	Count	55	30	39	215	339	
	Row %	16,2%	8,8%	11,5%	63,4%	100,0%	
	Col %	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Безплатни прегледи – защо не?

Три са въпросите с пряка връзка с по-нататъшните дейности по проекта. Два от тях са за жени – АГ преглед и преглед за поставяне на спирала, третият е за всички жители на кварталите – пълна кръвна картина. В контекста на високия дял здравно неосигурени жители (над половината от анкетираните) важно е да установим каква е

готовността да се възползват от възможността за достъп до безплатни прегледи и безплатно кръвно изследване.

По отношение на **АГ прегледа** готовността на анкетираните жени е изключително висока – 90,5% (306 жени). И все пак, 3 жени от кв. Победа са посочили, че не биха се възползвали, защото ги е страх, 9 жени от кв. Победа и 3 от кв. Рудник са споделили, че им няма нищо и не са болни – т.е. преценяват, че нямат нужда от преглед; 3 жени от кв. Победа смятат, че понеже са възрастни и в менопауза, няма нужда да се преглеждат; 3 жени от кв. Рудник казват, че ги е срам.

Вероятно сред жителите на кварталите има и други жени, които изпитват същите чувства или смятат, че АГ прегледът е важен, единствено когато жената е „болна“ и докато е във фертилна възраст. Ето защо е необходима предварителна разяснителна работа сред жените за смисъла на профилактичния АГ преглед.

Очаквано готовността на анкетираните жени за **преглед от специалист за поставяне на спирала** е значително по-ниска – поради заявеното от тях и обсъждано по-горе в анализа нежелание/страх от ползване на средства, предпазващи от забременяване. Малко над половината (59,6%) от анкетираните жени са заявили готовност за такъв преглед и евентуално – поставяне на спирала, което само по себе си не е малък дял. Важно е да разберем какви са споделените причини за отказ:

- 79 жени от кв. Рудник и 52 жени от кв. Победа просто са казали, че не искат;
- 15 жени от кв. Победа казват, че мъжете им не им разрешават;
- 12 жени от кв. Победа и 2 жени от кв. Рудник признават, че ги е страх;
- 1 жена от кв. Победа казва „мъжът ми ме пази“, а още 1 смята, че спиралата ще ѝ навреди.

По отношение на кръвното изследване готовността е висока и в двата квартала – 97,1% в кв. Рудник (136 респондента) и 88,9% в кв. Победа (177 респондента), но отново, важно е да разберем причините за нежелание у останалите анкетираните жени:

- 13 жени заявяват, че не са болни/ „нищо ми няма“ (2 от кв. Рудник и 11 от кв. Победа);
- 3 жени споделят, че ги е страх (1 от кв. Рудник и 2 от кв. Победа);

- 3 жени от кв. Победа не желаят изследване поради „друго“.

На въпроса дали знаят за някой в квартала, който е боледувал или в момента е болен от полово предавана инфекция, 3 респонденти от кв. Рудник отговарят, че има техни съквартилци, болни от ХИВ/СПИН. В кв. Победа отговорите са както следва – сифилис (21 респонденти), ХИВ/СПИН (9 респонденти), трипер (8 респонденти), хламидии (1 респондент),

В кв. Победа анкетираните споделят за хора в домакинството, диагностицирани с инфекциозни заболявания в последните 2 години – хепатит (4 респонденти), туберкулоза (1 респондент) и „друго“ (2 респонденти).

Почти всички анкетирани, 313 лица от общо 339, отговарят, че биха отишли да си направят безплатно изследване за пълна кръвна картина. Едва 26 респонденти не биха се възползвали, защото ги е страх (3 респонденти), „защото ми няма нищо/ не съм болна“ (13 респонденти) и без да уточнят конкретна причина (10 респонденти).

Дългогодишният опит на здравните медиатори в ромски квартали, в които по различни проекти или с мобилните екипи на МЗ са провеждани безплатни прегледи – вкл. АГ прегледи, показва, че при провеждането им възникват основно два проблема:

- Хора, които нямат/не забелязват симптоми на заболяване, смятат, че нямат нужда от преглед, пък бил той и безплатен; или не желаят, защото „току виж са ми открили нещо и тогава какво ще правя“ – което ни отвежда до втория проблем.
- Хора, които имат някакви оплаквания/притеснения за заболяване, се въздържат да използват възможността за безплатен преглед, защото се страхуват от евентуалните „лоши“ резултати, и знаят, че след това трябва да живеят с мисълта за болестта, без да имат достъп до лечение, поради липса на средства.

Преодоляването на първия проблем е възможно единствено чрез разяснение на смисъла от здравната профилактика. За справянето с втория проблем здравни медиатори и медицински специалисти би следвало всекидневно да полагат усилия за включване на хората в здравноосигурителната система. Но в конкретния случай – настоящият проект – е предвидена възможност за финансово осигуряване на

последващи изследвания и лечение в случаите на диагностициране при безплатните прегледи на заболяване, което се нуждае от неотложно лечение.

Ключови проблеми

Общо 10,5% от децата на възраст 12-18 години от анкетираните домакинства са в брак, съжителство или разделени след съжителство (31 деца). Данните за възрастта за раждане на първо дете са изключително тревожни: 85% от жените в анкетираните домакинства са родили първо дете, докато са били деца!

Сред членовете на анкетираните домакинства тези, които нямат завършена образователна степен или са завършили само начално образование преобладават – те са 76,5%, като **разликите между кв. Победа и кв. Рудник са значими**. Дяловете на лицата, непосещаващи училище и незавършили образователна степен в кв. Победа, остават значителни, въпреки тенденцията за подобряване на посещаемостта, която се очертава от сравнението между различните възрастови групи.

По отношение на достъпа до здравни услуги най-притеснителни са данните за децата. За 33 деца е посочено, че нямат личен лекар (8 в кв. Победа и 25 в кв. Рудник), 21 деца в кв. Победа нямат ОПЛ, „защото ОПЛ не иска да я/го запише“, 2 деца от кв. Победа нямат ОПЛ, „защото няма нужда“ и 1 дете, отново от кв. Победа не е записано при ОПЛ, „защото често пътува“. **Това са най-малко 57 деца, само сред съвкупността, която е обект на проучването (895 деца), които са необхванати от каквато и да е профилактична дейност и най-вече от реализация на задължителния имунизационен календар. Тревожна е картината в кв. Победа, където, по думите на респондентите, 21 деца не са записани при ОПЛ заради отказ на лекаря.**

Правят впечатление разликите между двата квартала по отношение на практиката на **кърмене** – докато в кв. Рудник 84,1% от децата са били кърмени без проблеми, това е вярно само за 47,7% от децата в кв. Победа. Респективно, 44,4% от децата в кв. Победа не са били изобщо кърмени, в сравнение с едва 9,1% в кв. Рудник. Това поставя въпроса за информираността на майките относно ползите от кърменето, както и за липсата на достъпни и про-активно предлагани консултации на родилките от страна на специалисти.

Огромна част от децата, за които са събрани данни (895 деца), не са обхванати от здравна профилактика. **Повече от половината от децата в кв. Победа, 56,5%, не са били на профилактичен преглед в последните 2 години (307 деца), в кв. Рудник 72,7% от децата не са били на профилактичен преглед в последните 2 години (256 деца)! 22% от анкетираните в кв. Победа отговарят че „избягват да търсят/ посещават“ личния лекар.**

12,5% от респондентите в кв. Победа и 1,4% в кв. Рудник купуват лекарства само за дете; 15,5% от респондентите в кв. Победа купуват лекарства само „когато състоянието се влоши“, 31% от респондентите в кв. Победа и 9,2% в кв. Рудник го правят само „когато имаме пари“. **15,5% от респондентите в кв. Победа практически не купуват лекарствата, предписани от ОПЛ.**

В кв. Победа 53,4% от децата на възраст 7-11 г. (118 деца) не са посещавали детска градина. От 12-16 годишните детска градина са посещавали 21,1% (28 деца). Огромна част от децата от най-бедните и маргинализирани домакинства в кв. Победа остават извън предучилищното образование.

16,8% от децата на възраст 7-11 г. в кв. Победа не посещават редовно училище поради различни причини (37 деца). В групата на 12-16 годишните от кв. Победа с напредването на възрастта на децата ситуацията се влошава и цели 45,1% от децата не посещават редовно училище (60 деца). **Делът на децата, посещавачи редовно училище от кв. Победа е твърде нисък предвид факта, че образованието е задължително за децата от 7 до 16 годишна възраст.**

Бременността на повече от половината анкетираните жени (общо 105 жени) не е била надеждно проследена поради късно регистриране. **Над половината от бременните в кв. Победа изобщо не са посещавали акушер-гинеколог по време на бременността.** В допълнение, в кв. Победа от 59 родили жени при 10 се е стигнало до преждевременно раждане.

Смущаващи са данните по отношение на използването на средства, предпазващи от забременяване - над 95% от анкетираните (отговорили на въпроса 337 жени) никога не са ползвали никакво средство. Съответно, от общо 340 анкетираните 258

или 75,9% не биха препоръчали на децата си да ползват средства, предпазващи от забременяване.

Данните показват, че **младите хора в общността не могат да очакват знанието за предпазване от нежелана бременност да дойде от някой близък от семейния кръг** – 96,8% от респондентите в кв. Победа и 69,3% от респондентите в кв. Рудник не биха говорили с децата/ внуците си на тази тема или биха го направили едва след навършване на пълнолетие на децата/ внуците. Да не забравяме тук, че общо 10,5% от децата в анкетираниите домакинства на възраст 12-18 години вече са в брак, съжителство или дори са разделени след съжителство.

74,5% от анкетираниите в кв. Рудник (105 респонденти) и 56,3% от анкетираниите в кв. Победа казват, че не знаят как да се предпазят от полово-предавани инфекции (112 респонденти). В допълнение, още 8% от анкетираниите в кв. Победа смятат, че „няма как да се предпазваш от тях“ (16 респонденти).

Каква е нагласата на респондентите по отношение на прегледите и изследванията, които предстои да бъдат реализирани в рамките на дейностите по проект „Здравеопазване за всички“?

- **АГ прегледи** - готовността на анкетираниите жени е изключително висока – 90,5% (306 жени) отговарят, че биха отишли на безплатен преглед.

- Готовността на анкетираниите жени за **преглед от специалист за поставяне на спирала** е значително по-ниска – поради заявеното от тях и обсъждано по-горе в анализа нежелание/страх от ползване на средства, предпазващи от забременяване. Малко над половината (59,6%) от анкетираниите жени са заявили готовност за такъв преглед и евентуално – поставяне на спирала, което само по себе си не е малък дял.

- Почти всички анкетирани, **313 лица от общо 339, отговарят, че биха отишли да си направят безплатно изследване за пълна кръвна картина.**